

Fylkesmannen i Aust-Agder

201500861-28
201107538 -
201300133-
201300163-
KSA/KHSm

Norges vassdrags- og energidirektorat

Postboks 5091, Majorstua

0301 Oslo

Deres ref.
201500861-5, 201107538-13,
201205185-7, 201300133-6,
201300163-8, 201

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
Sak nr. 2015/1666 / FMAAGAH

Dato
28.10.2015

Innsigelse - "Småkraftpakke Otra - søknad om løyve til å bygge sju småkraftverk i Bygland, Valle og Bykle kommuner"

Fylkesmannen opprettholder innsigelse til Flårendsfossen og Bjørnevatn kraftverk. Det fremmes også innsigelse til Uppstad kraftverk i Valle kommune samt Melefallet II småkraftverk i Bygland kommune.

Flårendsfossen kraftverk inngår i en vannstrekning som er prioritert innkalt inn til revisjonsbehandling i vannforvaltningsplanen. En utbygging av et småkraftverk i Flårendsfossen vil motvirke effekten av tiltakene for reetablering av den relikte lakseforekomsten (bleka) i øvre Otra.

Bjørnevatn kraftverk er planlagt i et særlig viktig og godt dokumentert trekkområde for villrein. Norge har gjennom Bern-konvensjonen påtatt seg en klar forpliktelse til å ta vare på Europas villrein. Utbygging av Bjørnevatn kraftverk kan etter Fylkesmannens vurdering bidra til at den samlede belastningen på trekkområdet blir så høy at det er risiko for at trekket på sikt stenges av, som igjen vil kunne føre til at antallet dyr på heia blir kraftig redusert pga. mangel på tilgjengelig vinterbeiteområder. Tiltaket er i strid med retningslinjene i Heiplanen.

Uppstad kraftverk og Melefallet II småkraftverk er planlagt i to bekkekløfter. Bekkekløfter er landskapselementer som ofte består av et heterogent utvalg av naturtyper. I bekkekløftene er det registrert naturtyper av regional verdi. Bekkekløftene er viktige landskapselementer som det finnes et fåtall av i Aust-Agder, og på landsbasis utgjør slik natur trolig mindre enn 2 % av landarealet under skoggrensen.

Fylkesmannen viser til NVEs invitasjon til sluttbefaring av søknadsobjektene i uke 37 og uke 39. Det ble i forbindelse med befaringene gitt anledning for å utfylle og supplere tidligere avgitte høringsuttalelser etter gjennomførte befaringer.

Fylkesmannen viser også til tidligere uttalelser med innsigelser, brev datert 3.7.2015, der det påpekes at utfyllende innspill, og endring av høringsuttalelsene kan påregnes etter befaring. Fylkesmannen supplerer med følgende:

1. Flårendsfossen kraftverk

Fylkesmannen viser til vår høringsuttalelse med innsigelse til NVE datert 3.7.2015, og har ingenting å tilføye til dette kraftverket utover det som fremkommer i den uttalen.

2. Bjørnevatn kraftverk

Fylkesmannen viser i utgangspunktet til vår høringsuttalelse med innsigelse datert 3.7.2015.

På befaring fremkom det at utbygger vurderte å endre søknaden slik at inngrepet i trekksonen vest for Lille Bjørnevatn vil bli noe redusert. **Fylkesmannen forutsetter at en slik endring i planene vil bli sendt på en begrenset høring.** Samtidig var det tydelig på befaringen at inngrepene fortsatt vil ligge inne i trekksonen.

Tiltaket vil, også med foreslåtte endringer, være i strid med retningslinjer knyttet til «Hensynssone villrein» og «Hensynssone trekkområde» i Heiplanen.

Fylkesmannen vil spesielt vise til retningslinjene for hensynssone trekkområde i Heiplanen. Der står det: *«Det skal ikke godkjennes byggetiltak som kan stenge av eller forverre dagens situasjon i disse trekkområdene.»* Det omsøkte tiltaket er etter vår mening et tiltak som kan stenge av, og uten tvil vil forverre dagens situasjon i trekkområdet ved Bjørnevatn.

Det bør derfor ikke gjøres ytterligere terrenginngrep eller genereres mer ferdsel til dette området. Fylkesmannen vurderer at småkraftverket kan bidra til vesentlige ulemper for villreinstammen på Setesdal Austhei. Ut fra konfliktene med villreinens trekkområde og Heiplanen opprettholder Fylkesmannen den varslede innsigelsen til dette tiltaket.

3. Melefallet II

Rasmark, berg og bekkekløfter omfatter et heterogent utvalg av naturtyper, men forekommer ofte i samme områder. Rasmark og berg tilhører natursystemhovedtypene åpen ur og snørasmark, åpen skredmark og nakent berg i Naturtyper i Norge (NiN), mens bekkekløfter er landskapselementer som ofte består av både rasmark, berg, skog og elveløp. Skogbekkekløfter skilles ut som hovedtype på landskapsdelnivået i NiN.

Melejuvet er kartlagt i nasjonal bekkekløftregistrering og gitt verdi 3; regional verdi. I den delen av bekkekløften som er kartlagt er det registrert og avgrenset to naturtyper; bekkekløft og bergvegg (F09) utforming bekkekløft, og rik edelløvskog (F01) utforming alm-lindeskog. Begge med verdi B, regionalt viktig. Melåni er en ca. 4 km lang, smal ønø-vsv-gående bekkekløft, der den kartlagte strekningen utgjør ca. 2 km.

Generelt gir ikke berggrunnen i influensområdet grunnlag for særs rik vegetasjon i Melejuvet, og fraværet av de spesialiserte -, krevende og «rike» artene gjør at Melejuvet scorer relativt lavt på biologiske «kløfteverdier» i likhet med de fleste andre undersøkte lokalitetene i Aust-Agder. Likevel får lokaliteten verdi 3, som er nest høyeste verdi i nasjonal bekkekløftregistrering i Aust-Agder. Fylket ligger geografisk mellom oseanisk klima på Vestlandet og kontinentalt klima på Østlandet. Sammen med kalkfattig grunnfjell gjør dette at Aust-Agder har få bekkekløfter som scorer blant de høyeste på skalaen i nasjonal bekkekløftregistrering. Det finnes ingen fullgod oversikt over alle bekkekløfter i Aust-Agder, men det finnes få bekkekløfter. På landsbasis finnes det heller ikke fullgod arealstatistikk for disse naturtypene, men trolig utgjør slik natur mindre enn 2 % av landarealene under skoggrensen.

Bekkekløftene er gjerne lite tilgjengelige og bratte, hvilket til nå har gjort at denne naturtypen har vært lite utsatt for inngrep og ødeleggelse. Med et økt fokus på utbygging av småskalakraftverk er det blitt et økt press på slike lokaliteter.

I Melejuvet er det registrert få spesialiserte arter knyttet til skygge/høy luftfuktighet på bergvegger/gamle trær. Bergveggene er imidlertid ikke uttømmende registrert, og den øverste delen av bekkekløften er ikke oppsøkt pga. «fattige» forhold kombinert med svært tungt framkommelig terreng (Branderud 2009). Det ble heller ikke gjennomført befaring i de øvre deler av bekkekløften under småkraftbefaringen.

4. Uppstad kraftverk

Fylkesmannen har i sin første uttalelse ikke kommentert natur- og vegetasjonstypene knyttet til bekkekløften som er kartlagt i forbindelse med konsekvensutredningen. Dette burde vi ha fanget opp, og vi beklager at vi ikke har utdypet forholdene rundt bekkekløften allerede da. I saker hvor vi uttaler oss forholder vi oss i stor grad til miljøinformasjonen som er tilgjengelig i offentlige databaser, i tillegg til den dokumentasjonen som følger saken. Bekkekløften i Uppstad er ikke registrert i den nasjonale bekkekløftregistreringen eller i tilgjengelige databaser som Naturbase eller Narin, og som følge av dette har det åpenbart skjedd en beklagelig glipp. I den følgende vurderingen legger Fylkesmannen til grunn registreringene som påpekes i konsekvensutredningen til Rådgivende biologer samt informasjon som kom frem på befaring av objektet.

Kartleggingen av bekkekløften ved Håvestøylsåne påviste to naturtyper i tiltaksområdet; bekkekløft og bergvegg, B-verdi, regionalt viktig, og fossesprøytzone, C-verdi. I tillegg er fosse-eng (Q4) en truet vegetasjonstype i fossesprøytsonen. Utover dette er det i hovedsak mindre spesialiserte arter og mer trivielle arter som er registrert. Tiltaket vil likevel også berøre et særegent landskapselement som i seg selv er en sjeldenhet i Aust-Agder som tidligere nevnt under Melefallet II.

Fylkesmannen i Aust-Agder vurderer at bekkekløften i Håvestøylåne er svært lite egnet for de inngrepene småkraftanlegget vil medføre. Deler av bekkekløften er smal og bratt, og ura består av grove og store blokker. Rørgaten og anleggsveien som planlegges vil etter Fylkesmannens vurdering medføre særdeles store inngrep i bekkekløften og vil sannsynligvis ødelegge bekkekløften som landskapselement. Faktorer som luftfuktighet og skygge vil også påvirkes. Sammen med endringene i vannføring som reguleringen medfører, vil det lokale klimaet i bekkekløften påvirkes, usikkert med hvilke biologiske konsekvenser for artene og naturtypene her. På bakgrunn av ny informasjon som har kommet gjennom befaring av Håvestøylåne sammenholdt med naturtype og bekkekløftregistreringen gjort av Rådgivende biologer, anser ikke Fylkesmannen det som realistisk at utbygger kan ta tilstrekkelig hensyn til bekkekløften i området. Fylkesmannen viser til at kunnskapsgrunnlaget (naturmangfoldloven, nml § 8) om bekkekløfters utbredelse i Aust-Agder er mangelfullt. Bekkekløftenes verdi som et særegent landskapselement er heller ikke vektlagt i bekkekløftregistreringene. I veileder «Vurdering av vesentlige virkninger etter vedlegg III i forskriftene om konsekvensutredninger» (KLD og KMD 8. juli 2015) står det at planer eller tiltak alltid regnes å kunne medføre vesentlige virkninger dersom de helt eller delvis er innenfor, eller i strid med, lokaliteter med verdifulle naturtyper av verdi A eller B. For nasjonalt eller regionalt sjeldne landskap, slik som bekkekløft må anses å være, skal det gjøres en konkret vurdering mht. vesentlige virkninger. I konsekvensutredningen som følger søknaden er landskapsvirkningene sparsomt beskrevet og vurdert. Det er heller ikke gjort vurderinger i konsekvensutredningen rundt samlet belastning på bekkekløfter spesielt, eller på vannområdet generelt. «Føre-var-prinsippet» i nml § 9 må derfor tillegges særlig vekt i konsesjonsspørsmålet.

Fylkesmannen i Aust-Agder fremmer innsigelse til Uppstad kraftverk. Innsigelsen begrunnes med at Håvestøylåne har en godt utviklet bekkekløft med naturtyper av verdi B, viktig. Bekkekløft er et lite utbredt naturelement i Aust-Agder, svært få scorer høyt på «bekkekløftverdier» i de nasjonale bekkekløftregistreringene, og Aust-Agder har kun 4 lokaliteter registrert med verdi 4 (høyeste registrert), seks har verdi 3.

Konklusjon:

Fylkesmannen opprettholder innsigelse til Flårendsfossen og Bjørnevatn kraftverk. Det fremmes også innsigelse til Uppstad kraftverk i Valle kommune samt Melefallet II småkraftverk i Bygland kommune.

Flårendsfossen kraftverk inngår i en vannstrekning som er prioritert innkalt inn til revisjonsbehandling i vannforvaltningsplanen. En utbygging av et småkraftverk i Flårendsfossen vil motvirke effekten av tiltakene for reetablering av den relikte lakseforekomsten (bleka) i øvre Otra.

Bjørnevatn kraftverk er planlagt i et særlig viktig og godt dokumentert trekkområde for villrein. Utbygging av Bjørnevatn kraftverk kan etter Fylkesmannens vurdering bidra til at den samlede belastningen på trekkområdet blir så høy at det er risiko for at trekket på sikt stenges av, som igjen vil kunne føre til at antallet dyr på heia blir kraftig redusert pga. mangel på tilgjengelig vinterbeiteområder. Tiltaket er i strid med retningslinjene i Heiplanen.

Bekkekløften Melejuvet er imidlertid spektakulært som landskapselement. Den er godt synlig i terrenget på lang avstand, og utgjør et tydelig langt tverrgående skjær i dalsiden. Ved nærmere ettersyn er Melånijuvet dominert av åpne bergvegger. Små forekomster av edelløvskog finnes flere steder, særlig ved *Bytingsbekken* hvor inntaksdammen er planlagt. Selve bekkeløpet er grovblokket/grovsteinet og hele bekken forsvinner i ura enkelte steder, mens andre steder fremstår som stryk/foss. Melånis bekkekløft er velutviklet og stedvis trang og dyp med opp til 50 m høye bergvegger. Sidebekkene som møtes er små, men danner fossestryk over de hengebratte bergveggene, bl.a. ved *Austmannsvelta*. Langs bekken på begge sider er det grov blokkmark, stedvis svært bratt ned mot bekken.

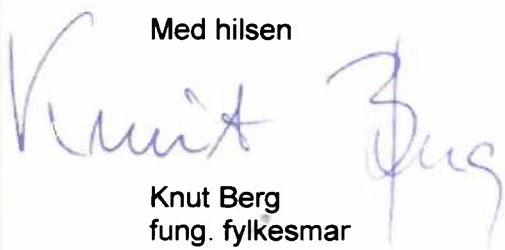
Langs sørsiden av bekken er det planlagt å videreføre den eksisterende rørgaten fra Melefallet I, men begge sider av bekken er omsøkt. Det skal bygges en atkomstvei langs denne rørgaten helt frem til coandainntaket ved *Bytingsbekken*. Veien skal benyttes som atkomstvei i anleggsperioden, og driftsvei etter dette. Rørene skal graves ned i veien. Det ble under befaringen informert om en utvidelse av prosjektet pga. at flere grunneiere nå hadde vist interesse og vilje til å delta i prosjektet. En utvidelse av søknaden har derfor kommet i ettertid. Det ble under befaring informert grundig og godt om både opprinnelig – og utvidet søknad.

Fylkesmannen i Aust-Agder vurderer at bekkekløften i Meleåni er svært lite egnet for de inngrepene småkraftanlegget vil medføre. Bekkekløften er smal og bratt store deler, og ura består av særdeles grove og store blokker. Rørgaten og anleggsveien som planlegges vil etter Fylkesmannens vurdering medføre særdeles store inngrep i bekkekløften og vil ødelegge bekkekløften som landskapselement. Faktorer som luftfuktighet og skygge vil også påvirkes. Sammen med endringene i vannføring som reguleringen medfører, vil det lokale klimaet i bekkekløften påvirkes, usikkert med hvilke biologiske konsekvenser for artene og naturtypene her. På bakgrunn av ny informasjon som har kommet gjennom befaring av Meleåni anser ikke Fylkesmannen det som realistisk at en utbygging kan gjennomføres med tilstrekkelig hensyn til de biologiske og landskapsmessige verdiene knyttet til bekkekløften i området, slik det ble antatt i første høringsuttalelse. Fylkesmannen viser til at kunnskapsgrunnlaget (naturmangfoldloven, nml § 8) om bekkekløfters utbredelse i Aust-Agder er mangelfullt. Per i dag har vi kartlagt 18 bekkekløfter i nasjonal bekkekløftregistrering, og kun 4 bekkekløfter har registrert høyere «økologisk» kvalitet. I tillegg kommer bekkekløftenes verdi som et særegent landskapselement. Melånijuvet utpeker seg som en velutviklet og stor (lang) bekkekløft i regionen. I veileder «Vurdering av vesentlige virkninger etter vedlegg III i forskriftene om konsekvensutredninger» (KLD og KMD 8. juli 2015) står det at planer eller tiltak alltid regnes å kunne medføre vesentlige virkninger dersom de helt eller delvis er innenfor, eller i strid med, lokaliteter med verdifulle naturtyper av verdi A eller B. For nasjonalt eller regionalt sjeldne landskap, slik som bekkekløft må anses å være, skal det gjøres en konkret vurdering mht. vesentlige virkninger. I konsekvensutredningen som følger søknaden er landskapsvirkningene svært sparsomt beskrevet og vurdert. Det er heller ikke gjort vurderinger i konsekvensutredningen rundt samlet belastning på bekkekløfter spesielt, eller på vannområdet generelt. «Føre-var-prinsippet» i nml § 9 må derfor tillegges særlig vekt i konsesjonsspørsmålet.

Fylkesmannen i Aust-Agder fremmer innsigelse til Melefallet II. Innsigelsen begrunnes med at Meleåni har en godt utviklet bekkekløft med naturtyper av verdi B, viktig. Bekkekløft er et lite utbredt naturelement i Aust-Agder, svært få scorer høyt på «bekkekløftverdier» i de nasjonale bekkekløftregistreringene, og Aust-Agder har kun 4 lokaliteter registrert med verdi 4 (høyeste registrert), seks har verdi 3. Melejuvet er en av disse.

Uppstad kraftverk og Melefallet II småkraftverk er planlagt i to bekkekløfter. Bekkekløfter er landskapselementer som ofte består av et heterogent utvalg av naturtyper. I bekkekløftene er det registrert naturtyper av regional verdi. Bekkekløftene er viktige landskapselementer som det finnes et fåtall av i Aust-Agder, og på landsbasis utgjør slik natur trolig mindre enn 2 % av landarealet under skoggrensen.

Med hilsen

Knut Berg
fung. fylkesmar

Ingunn Løvdal
miljøverndirektør

Saksbehandler: Geir Andre Homme, telefon: 37017538